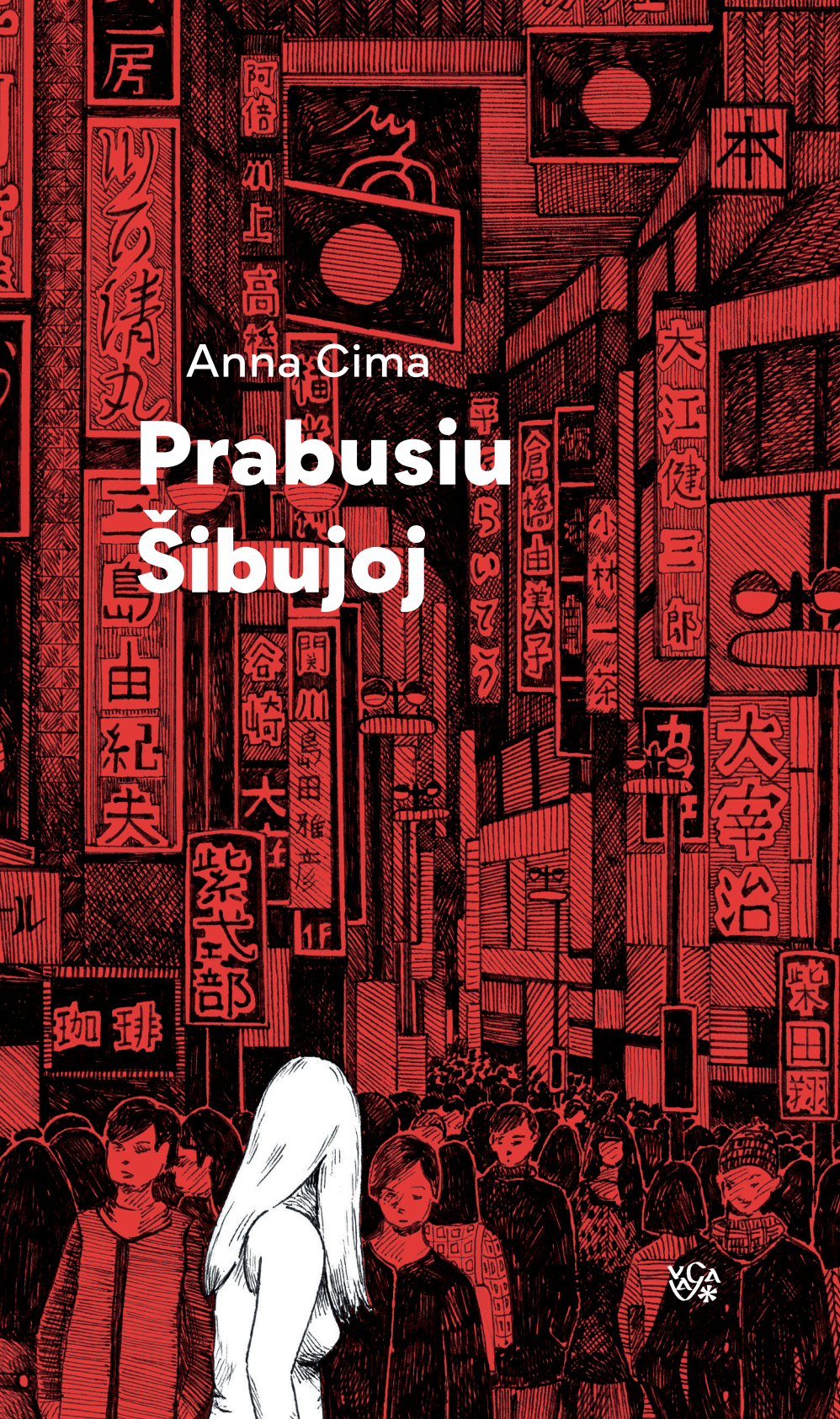

Anna Cima

Prabusių Šibujoj

渋谷で目覚める

Anna Cima

Prabusiu Šibujoj

Iš čekų kalbos vertė
Kristė Karvelytė

VILNIUS, 2025

Versta iš:
Anna Cima
Probudim se na Šibuji, 2018
Originally published
in Czech by Paseka, Prague

Bibliografinė informacija
pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

Projektą finansuoja

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Knygos leidybą parėmė
Čekijos Respublikos Kultūros ministerija

MINISTRY OF CULTURE
CZECH REPUBLIC

Copyright © Anna Cima, 2018
Iliustracijos © Anna, Igor Cimovi, 2018
© Vertimas į lietuvių kalbą, Kristė Karvelytė, 2025
© Leidykla VAGA, 2025
ISBN 978-5-415-02846-7

Igoriui, tēčiui ir Adelei

Praha

1.

Panų pokalbiai mane mažai domina. Tai, ką šneka panos, žiauriai nuobodu. Man tas pats, ką moka jų šuo. Ir visai nežidomu, kokios švelnios ir gilios kažkokio vaikinio akys arba kad kosmetikos parduotuvėse pagaliau gali nusipirkti *tą* amerikietišką lūpų balzamą apvalioje dėžutėje.

Panos nuolat kalba *tą* patį. Taip buvo gimnazijoje, tas pats univere. Kiekviena stengiasi kažkuo nustebinti ir amžinai įrodinėja, kad yra geresnė ar įdomesnė. Lyg gyvenimas būtų vienas didelis konkursas. Grožio konkursas, konkursas, kuri yra protingesnė, kuri šiandien apsilvilko gražesnę megztinį, į kurią labiau žiūri bičai, kuri, jų pačių manymu, yra šmaikštesnė ir su kuria bernai labiau norėtų vaikščioti.

Daugeliu atžvilgių Kristina yra tokia kaip visos. Bet kadangi esam pažįstamos dar nuo gimnazijos laikų, ji man

yra viena iš nedaugelio panų, kurias galiu pakęsti. Kristinos plaukai – rožiniai, o savo laisvą laiką ji skiria sportui – mėgina įrodyti, kad šokiai aplink striptizo stulpą iš tikro yra elitinė sporto šaka. Dar ji bando atrasti vaistus nuo vėžio. Didžiąją dienos dalį praleidžia laboratorijoje, kur dirba prie slapto projekto, apie kurį negali niekam prasitarti. Nieko keista, kad paskui vakarais jai reikia pakabėti žemyn galva prie stulpo.

Kristina ekstravagantiška. Bičams ji patinka, bet jos smarkumas ir protas galiausiai juos atbaido. Kas galėtų pagalvoti, kad, užuot kartu žiūrėjusi filmą, mergina su rožiniais plaukais vakarais mieliau spręs chemijos lygtis. Kartais susimąstau, kaip čia yra, kad Kristina negali susirasti normalaus vaikino. Greičiausiai ji nė neįsivaizduoja, koks turėtų būti tas idealas. Dėl to reikėtų kaltinti jos tėvą, pabėgusį į Šri Lanką, kai jai suėjo penkiolika. Visą paauglystę Kristinai trūko vyriško pavyzdžio.

Šri Lankoje Kristinos tėtis tapo budistų vienuoliu, o juk tai nelabai siejasi su vyriškumo etalonu. Kartais, kai jam prireikia sutvarkyti kokį reikalą ar nori pasveikinti ją su gimtadieniu, tėvas pasirodo sapnuose. Bet mobiliu neatsiliepia. Kristina, aišku, siaubingai ant jo pyksta. Nors sutinka, kad po skyrybų toks variantas geriau nei savižudybė, bet vis tiek užknisa. Į eilutę „tėvo profesija“ paraiškoje dėl stipendijos ar įstaigų formuliaruose vargiai įrašysi: *budistų vienuolis*.

2.

Praho gatvėse pamačiusi harekrišnas Kristina su pasibjaurėjimu pereina į kitą gatvės pusę. Baisiai susinervina, kai koks geltonrūbis apsišaukėlis Respublikos aikštėje *Ipake** bando jai parduoti *rimtas* knygas apie karmos ciklą ir kitas nesąmones.

*I. P. Pavlovo metro stotelė.

– Panele, – toks vienas kartą kreipėsi į ją, – matau, kad jūsų protas atviras...

Turbūt jo dėmesį patraukė rožinė Kristinos galva. Kristina stabteli ir perveria vyrą neapykantos kupinu žvilgsniu. Vyruko tai neatbaido. Pasitikėdamas savo retoriniais sugebėjimais, jis toliau įkalbinėja Kristiną nusipirkti knygą.

– Ar žinote kas yra karma? – klausia jos.

– Aha, vieną turiu vonioj, – atkerta Kristina ir bando pabėgti.

Tačiau vyrukas miklesnis:

– Mielai jums papasakočiau apie jūsų gyvenimus. Ne tik apie dabartinį, bet ir apie praėjusį bei būsimą. Jums tikrai bus įdomu sužinoti. Štai čia turiu tokią knygėlę...

– Manęs tai nedomina, apie šiuos dalykus žinau pakankamai.

– Bet čia apie gyvenimą...

Kristina sustoja ir žvilgsniu bando sudeginti tą bičą.

– Klausykit, manęs tai absoliučiai nedomina!

– O turėtų! – nepasiduoda šis.

Dabar jau Kristinos kantrybės taurė persipildo:

– Paklausykit, jūs... butaforija! Mano tėvas – tikras budistų vienuolis Koggalos Veduva vienuolyne Šri Lankos pietuose, jei tai jums ką nors sako! Kai norėsiu sužinoti apie karmą, pasiklausiu jo!

Vyrukas sustingsta. Šito jis nesitikėjo.

– Bet šitoj knygoj...

– Manęs nedomina jūsų knygos! Jei būtinai norit jas kam nors įkišti, nusiųskit mano tėvui į Šri Lanką, jis jas jums suredaguos!

Vyrukas tyli.

– Bet abejoju, kad tu užsiims. Jis gi amžinai medituoja! Tą patį turėtumėt daryt ir jūs, jei esate vienuolis. Ir nusiimkit nuo kaklo tas aifono ausines!

Vyruką nudelbia akis žemyn. Daugiau nepasako nė žodžio. Knygą susigėdęs paslepia už nugaros.

– Taigi, lik sveikas su Buda! – sušnypščia Kristina ir nueina.

Vyruką lieka prie KFC. Dabar jis atrodo kaip įkyrus vabzdys, kuriuo gal ir buvo praeitame gyvenime.

3.

Niekada nesuprasiu, kas privertė Kristinos tėtį susikrauti daiktus ir pabėgti nuo šeimos. Jis, savaime suprantama, sau tai aiškina kaip vidinio „aš“ paieškas. O iš tiesų jis pabėgo nuo atsakomybės, kuri jį užgulė per krizę subankrutavus verslui.

Kai Kristina buvo maža, jos šeima gyveno gerai. Jie atsinaujino namą Prahos pakraštyje, kieme įsirengė šildomą baseiną. Kristinos tėtis vaikams nupirko didžiulį šunį, plazminį televizorių ir apmokėjo krūvą būrelių. Paskui atėjo krizė ir Kristinos tėčio įmonė bankrutavo. Prie niūrios kasdienybės prisidėjo kivirčiai su žmona, skolos bei sudėtinga (patikėkit manim) Kristinos paauglystė. Užuoat drąsiai pažvelgęs į problemas, Kristinos tėtis vieną gražų rytą susikrovė krepšį ir išvarė į Šri Lanką. Nuo to laiko, palikęs žmonai skolas ir išsilaisvinęs nuo paprastojo mirtingojo rūpesčių, ramiai sau medituoja vienuolyne.

Kristinos mama po skyrybų pasinėrė į ezoteriką, mat ji negalėjo sau leisti palikti dviejų savo paauglių ir pabėgti į kokį nors vienuolyną. Todėl iš vyro darbo kambario išmetė viską, kas galėjo jį priminti, ir įkūrė jame ezoterikos kampeį, kurį Kristina praminė „orakulu“. Ant lentynų mama sudėliojo žvakes bei energija įkrautus gydomuosius akmenis, virš durų pakabino sapnų gaudyklę ir namuose nuolat smilkė smilkalus. Ji įkūrė ezoterikos ratelį „Venera“, į kurį prisiviliojo kaimynės, kad galėtų palinkusi virš kortų pasa-

koti, kas jų laukia gyvenime. Laisvalaikiu Kristinos mama spėja ateitį, sudarinėja krūvas horoskopų ir mokosi dirbti su energijomis. Kristina įtaria, kad jos motina per atstumą trukdo vyrui ramiai medituoti Šri Lankoje.

– Būtų mano valia, iškart uždaryčiau visas tas ezoterines parduotuves ir arbatines, išimčiau iš apyvartos visas knygas apie religiją, uždrausčiau jas spausdinti ir sudeginčiau, – Kristina visada siunta, kai kalba pasisuka apie tokius dalykus.

– Tokie dalykai tik kvailina žmones. Siūlo patį paprasčiausią sprendimą, atseit apglėbk medį ir tau iškart palengvės arba perskaityk Budos istoriją ir suprasi, kaip reikia gyventi. Paistalai. Laikinas ramstis, kol viskas dar labiau susišiks. Kažkada, kai man buvo septyniolika, motinos įkalbėta nuėjau į *reiki* kursus. Žinai, kas tai?

– Gydanti energija iš Japonijos ar kažkas panašaus, ane?

– Būtent. Legenda sako, kad vienas piligrimas, kopdamas į šventąjį kalną, patyrė tris stebuklus ir taip atrado gydančią visatos energiją *reiki*. Kursus, kuriuos lankiau, savo būte Pankraco* daugiaaukšty vedė tokia ponja Novakova. Tai bent turėjau mistinę patirtį. Reiktų pamatyti tuos lūzerius, kurie ten vaikščiojo. Bankrutavęs verslininkas, niekur nederbanti keturių vaikų mama, kioskininkė ir mes su motina. Visi tik ir svajojo, kad po iniciacijos ritualo jiems kažkokiu būdu pradės sektis. Kad pamatys tiesą daug aiškiau nei kiti žmonės.

Iniciacijos ritualui Novakova buvo paskyrusi visą atskirą kambarį. Tas kambarys truputį priminė motinos orakulą. Ant vienos sienos kabėjo Jėzaus paveikslas, ant kitos Buda, o ant trečios kažkoks afrikietiškas dievukas. Turėjom atsistoti prie sienos, kuri mums labiausiai patiko. Tada visi užsimerkėm ir ponja Novakova beveik valandą šnopavo kampe – atseit siuntė mums energiją.

– Ir nuo to laiko matai aiškiau?

*Pankracas – Prahos rajonas.

– Supratau, kad tai bergždžias reikalas, žmonių kvailinimas.

– Vadinasi, kažkokią naudą visa tai davė.

4.

Mano tėvai tebėra kartu. Turbūt esu vienintelis žmogus iš aplinkinių, kurio tėvai nėra išsiskyrę. Pirmoji tėvų skyrybų banga mūsų kartą pasiekė maždaug antroje klasėje. Pameniu, kažkurį savaitgalį mano sesė, kuri tuomet ėjo į darželį, piešė prie valgomojo stalo ir staiga, lyg tarp kitko, paklausė:

– Tėti, o kada jūs su mama išsiskirsite?

Tėvas, kuris tuo metu ruošė vakarienę, sustingo vidury virtuvės su mentele rankoje.

– Ką čia šneki, vabaliuk? Kodėl turėtume skirtis?

– Tai kad visų vaikų tėvai jau išsiskyrė, tik jūs ne. Todėl ir klausiu, kada ruošiatės, – sesė abejingai piešė toliau. Manė, kad skyrybos yra natūrali šeimyninio gyvenimo dalis, ir jautėsi nepilnavertė tarp kitų vaikų, mat mūsų šeimai tebebuvo kartu, nerėkė vienas ant kito, nekeldavo scenų ir abu gyveno po vienu stogu. Sesuo neįstengė suprasti, kodėl Anetkos, Majdos ir Karliko tėvai daro visus minėtus dalykus, o štai mūsų šeimai tokio lygio dar nepasiekė.

Už tai, kad mūsų tėvai neišsiskyrė, reikėtų padėkoti mamai, kuri buvo tobulai įvaldžiusi praeitame šimtmeityje japonių išpuoselėtą meną, vadinamą *būtinybe išverti*. Nemanau, kad labai sąžininga galvoti, jog būtent žmona yra ta, kuri visada viską išveria, bet mamos sugebėjimas išverti tikrai buvo ta priežastis, dėl kurios jos ir tėvo santykiai nenutrūko.

Nors mano tėvas nėra budistų vienuolis Šri Lankoje, bet pastaruoju metu gyvena beveik vienuolišką gyvenimą – nuolat tūno savo dirbtuvėse, iš kurių išlenda tik vakarienės. Rodos, jį mažai domina, ką veikia jį supantys žmonės. Pavyz-

džiui, jam visiškai tas pats, ką aš rašau. Dar prieš porą metų susistabdydavo mane ir paklausdavo, ką skaitau ir kaip man knyga patinka, arba paprašydavo perskaityti jam gabaliuką iš to, ką tuomet rašinėjau. Bet pastaruoju metu jis manęs išvis nieko neklausia. Jam neįdomu, kaip sekasi mamai darbe ar sesei mokykloje. Jis tik dirba ir skaito, o mums nebeturi jėgų. Liūdna žiūrėti. Bet geriau taip, nei kad būtų Šri Lankoje.

Mama skatina mano norą rašyti. Tik nuolat kartoja: „Man labiausiai patiko, kai rašei apie močiutę. Kodėl vėl neparašai apie močiutę?“ Bet aš manau, kad rašytojas turi tobulėti. Na, o apie močiutes čekų literatūroje prirašyta tiek, kad mažiausia reikia dar vienos Močiutės*.

5.

Kita mano draugė vardu Mačiko Kavakami yra japonė, kilusi iš Jokohamos.

- Mano vardas Mačiko. Mėgztu valgyti raketes.
- Ką? – nesuprantu aš.
- Jūros raketes. Raketes, kurie gyvena jūroj, – aiškina ji.
- Turi omenyje krevetes?
- Aha, susimaišiau, revetes. Užsiknisau, – Mačiko mosteli ranka, rodydama, kad yra išvargusi.

Priešingai nei Kristina, ji iš pirmo žvilgsnio atrodo visiškai paprasta, nešūkauja ir atrodo taip, tarsi ją bet kada galėtų nupūsti vėjas. Ir tik nuėjus su ja pasisėdėti suprant, kaip smarkiai ši mergina skiriasi nuo visų stereotipinių japonių, kurios užsisako karštą šokoladą, kalba tyliai ir, kai juokiasi, prisidengia burną.

Kai mokėsi vidurinėje mokykloje, Mačiko Kavakami daug laiko praleisdavo pusrūsyje, kur repetuodavo su savo roko grupe. Nors Japonijoje tiesiog neįsivaizduojama, kad kas

*Turima omenyje čekų rašytojos klasikės Boženos Nemcovos knyga „Močiutė“, vien čekų kalba išleista daugiau nei 300 kartų.

nors galėtų praleidinėti pamokas, Mačiko tai puikiai sekėsi. Tikriausiai todėl, kad lankė krikščionišką licėjų, kur jai galų gale visada atleisdavo. Sako, kad viena jos klasiokė toj mokykloj padegė biblioteką. Jai taip pat atleido. Aš bibliotekos padėgimo neatleisčiau niekam.

Mačiko tokia graži, kad visos plastinių operacijų prisi-dariusios korėjietės žaliuoja iš pavydo ir klausinėja jos, kur *pasidarė* akis ir kiek tai kainavo. Paradoksas, bet dauguma azijiečių nori europietišku akių, o aš kadaise buvau pasiruošusi padaryti bet ką, kad mano akys būtų įkypesnės.

Mačiko groja kontrabosu, studijuoja HAMU* ir mokosi čekų kalbą, mat nori čia likti. Ji sakė, kad kažkada, kai išgirdo Dvoržaką**, nuo roko persimetė į klasiką. Galiausiai ji nusprendė, kad Čekijoje įkurs simfoninį orkestrą. Į Prahą atskrido prieš dvejus metus, su savim atsivežė didžiulį kontrabosą ir smulktį vaikiną. Jau po mėnesio su juo išsiskyrė, vaikiną išvyko į Japoniją, o Mačiko liko Čekijoje, visiškai viena, tik su kontrabosu. Mes susitikome atsitiktinai, kai ji klaidžiojo filosofijos fakulteto koridoriais, mėgindama rasti japonologą, kuris jai padėtų mokytis čekų kalbos. Taip ir susidraugavome.

– Parašito ese tema *Ką čekai galvoja apie mano šalį*. Ar gali pažireto ir patasiti mano klaidas? – sako Mačiko ir išsitraukia iš kuprinės sąsiuvinį.

Man patinka, kaip ji rašo. Panašiai rašiau, kai buvau maža. Jos rašysena kampuota. Nors japonai mokykloje mokosi anglų kalbą, tačiau gerai jos neišmoksta. Kiek supratau, dažniausiai sprendžia gramatikos testus, kur turi pabraukti teisingus atsakymus. Rašybai neskiria daug dėmesio. Gal todėl lotyniškos raidės Mačiko kelia daug sunkumų.

Pažvelgiu į priešais gulintį sąsiuvinį.

*Prahos muzikos akademijos Muzikos ir šokio fakultetas.

**Antoninas Dvoržakas – XIX a. antros pusės čekų kompozitorius.

*Mano esė, ka čekai galvoja ant japonus
Kai kas iš Europa keistai galvoja ant Japonija.
Nori sužinoti keturis iš jų?*

1) Pirmas

*Dauk žmonių man daro lenikimo, kai
sako man „ačiū“ arba „labadiena“. Bet tai
netiesa! Niekad nematau japono, kuris
daro lenikimo! Japonai ne Dalailama!*

2) Antras

*Kai kurie žmonės manes klausė: „Ar tu valgai suši kasdien?“
Atsakymas: Ne.
Negaliu valgyti suši kasdien, nes suši
yra brangu. Bet čekų suši nėra geras ir ne
kokybiškas. Čekų suši verčiau nevalgyk!*

3) Trečias

*Kai kurie žmonės manes klausė: „Kur yra ninža?“
Atsakymas: Niekur.
Jie jei egzistuoja tik praeity, bet jau neegzistuoja.
Bet namai apie ninža egzistuoja. Taip gali
pamatyti, kas buvo Japonijoje.*

4) Ketvirtas

*Kai kurie žmonės manes klausė: „Ar tu megzti čiuptuvai?“
Atsakymas: Nežinau.
Kartais čiuptuvai būna video suaugusiems,
todėl matyt yra žmonės, kurie juos megzta.

Tai viskas. Ačiū.*

Turiu gerokai pasistengti, kad nesusijuokčiau. Juk ir mano japonų kalbos žinios toli gražu nėra tobulos.

– Mačiko, – pakeliu galvą nuo jos esė. – Ką turi omenyje sakydama „daro lenikimo“?

Mačiko sudeda rankas priešais save lyg melstūsi ir nusilenkia.

– Aha, norėjai pasakyti – nusilenkimą!

– Taip, nolenkimo! – sutinka Mačiko. – Susimaišau.

6.

Tėvai mane nuo mažens pratino prie meno. Literatūros, kino, dailės. Bandė pripratinti ir sesę, tačiau lengva nebuvo. Šioji nuo mažų dienų buvo hiperaktyvi ir priversti ją peržiūrėti kad ir knygą su paveikslėliais buvo didvyriškas darbas. Sukiodavosi į visas puses, bandydavo užsikelti ant galvos koją ar stodavosi ant rankų. Būdama maža aš pro savo lovelės grotas išpūtusi akis spoksodavau į tėvą ir klausydavausi jo pasakojimų, na, o sesė, nepaisydama pavojaus nosisukti sprandą, atkakliai mėgindavo perlipti į kitą grotelių pusę, kur jos laukė tikrasis pasaulis, daug įdomesnis už bet kokią pasakojimą.

Mano ankstyvuosiuose prisiminimuose visada iškyla milžiniška tėčio biblioteka. Kai buvau devynerių, tėtis padavė man *Oliverį Twistą* ir pareiškė, kad tai – geriausia knyga pasaulyje, o tie, kas jos neskaitė, yra vargšai, nenuutuokiantys, kas yra tikrasis menas. Padėjau į šalį Foglarą ir beviltiškai ėmiausi graužti *Oliverį Twistą*. Nepasakyčiau, kad labai patiko. Bet turėjau įrodyti tėčiui, kad nesu vargšė, todėl šiaip ne taip tą knygą įveikiau. Tėvas nudžiugo ir atnešė man *Rožės vardą. Nusikaltimą ir bausmę* perskaičiau trylikos, *Pokštą** – keturiolikos. Nieko nesupratau. Kiekvienąkart, kai perskaitydavau knygą, tėtis turėdavo ateiti ir paaiškinti, kas toks buvo Trockis ar Aristotelis, kad susiorientuočiau ir mokykloje galėčiau įsivaizdinti prieš klasiokus. (Jūs ką, neskaitėt *Pokšto*? Nejuokinkit.)

Klasiokai manęs nekenė. Gana aiškiai leidau suprasti, kad jie – neišsilavinę asilai. Iš pradžių tai dariau nesąmo-

*Pirmas M. Kunderos romanas, čekų literatūros klasika.

ningai. Prieš stojamuosius į gimnaziją tėvas mane motyvavo pasakėlėmis apie tai, kad vidurinėj sutiksiu vien protingus vaikus, kad ten bus daug merginų, kurios mėgsta skaityti, ir, žinoma, papulsiu į *superinę* kompaniją. O iš tiesų visi mano klasiokai klausėsi hiphopo arba Rihannos ir skaitė nebent Pračetą, taigi po to, kai porą kart užvažiuavau jiems su Puškinu, padarė išvadą, kad esu pasikėlusi karvė, ir liovėsi bendravę. Jų akivaizdoje apsimetinėjau, kad man į tai nuspjaut, o vakarais namuose žliumbdavau įsikniaubusi į pagalvę ir koneveikiau tėvą, kad padarė iš manęs intelektualę, kuri nesusikalba su bendraamžiais. Paskui tai paverčiau ginklu. Nusprendžiau, kad jei kiti mano, jog esu pasikėlusi, tai tokia ir būsiu. O kad būtų dėl ko keltis, pradėjau ryti knygas kaip išprotėjusi.

Kristinai su aplinkiniais irgi nesisekė susikalbėti. Ji tuo metu išgyveno *heavy metal* periodą, draugavo su vyresniu bičiu ir susitikinėjo su chebra ne iš mokyklos. Klasėje vaidindavo, kad miega arba paišydavo sąsiuvinyje visokias depresyvias nesąmones. Nenuostabu, kad atsidūrėme viename suole – juk niekas su mumis nenorėjo sėdėti. Paskui netyčia persimetėm pora žodžių apie *Pearl Jam* ar kažkurią kitą grupę ir pradėjom mainytis kompaktais. Taip ji tapo gyvenamąja sala mano nevilties vandenyne.

7.

Tuo metu atradau Murakamį. Man patiko knygos *Sutemos* viršelis, todėl ėmiau ir nusipirkau ją. Knyga mane tiesiog užbūrė. Iki tol parašydavau vieną kitą eilėraštį, bet dabar pradėjau gimdyti begales istorijų. Tėtis turėjo jas skaityti ir komentuoti. Mano veikėjai, kaip ir Murakamio, kalbėjosi su katėmis, paslaptinai dingdavo, o tada pasirodydavo sapnuose, be tikslo klaidžiodavo po miestą ir kalbėdavo tokiais sakiniais: *Ji nebuvo kuo nors ypatinga, net nežinau,*

kodėl ją įsimylėjau, ir dar mažiau žinau, kodėl visa tai jums pasakoju, juk iš esmės tai visiškai nesvarbu.

Troškau kuo greičiau išleisti knygą, tapti garsi ir parodyti visiems tiems asilams iš mūsų klasės, kad visgi esu daug geresnė negu jie. Didžiąją dalį to, ką parašydavau, paskui publikuodavau mokyklos laikraštyje, kurį pati ir įsteigiau ir kuriam niekas, išskyrus mane, nerašė. Savo rašliavom džiuginau visą mokyklą, ir galų gale mano išskirtinį talentą man pačiai patvirtino viena mergytė iš jaunesniųjų klasės – ji priėjo prie manęs tualete, užsimerkė ir pareiškė, kad mano apsakymas apie basą vaikiną mėlynais plaukais, kuris sudaužė veidrodį ir paliko šukes gulėti ant grindų septynerius metus, pakeitė jos gyvenimą.

8.

Tam tikros literatūrinės ambicijos manyje glūdi jau nuo vaikystės. Kai man buvo dešimt, mama man nupirko knygą, kurios viršelio paantraštėje buvo parašyta: *Devynmetės rašytojos bestseleris*. Kaip gali būti, kad kažkokia mergaitė jau leidžia savo knygas, o aš neparašiau nei vieno puslapio? Nuo tos minties mane ištiko dvisavaitinė depresija. Ramino vien tai, kad knyga nebuvo gera (iš tikro buvo akivaizdžiai tragiška). Nepaisant to, mane graužė mintis: kaip gali būti, kad aš iki šiol nieko nepasiekiau? Užsimerkusi mačiau savo romaną su puošnia antrašte ant viršelio, bet atsisėdus prie kompiuterio visuomet pavykdavo išgimdyti tik didžiulę, ne itin originalią antraštę. Mąstydamą, apie ką turėčiau rašyti toliau, išpuošdavau antraštę žvaigždutėmis iš klaviatūros, ir tuo viskas baigdavosi.

Kadangi negalėjau susitaikyti su mintimi, kad kita mergaitė jau leidžia savo knygas, o aš vis dar nepajudėjau toliau nei antraštė, tėtis pasisodino mane ant kelių ir ėmėsi guosti, esą tos knygos neparašė jokia devynmetė mergaitė, nes

mažos mergaitės nesugebėtų parašyti tokio storo romano, jai veikiausiai kas nors padėjo, gal jos tėvelis arba senelis. Esą tai tik reklama, kuria neturėčiau tikėti. Kadangi tėtis jau tuomet mokė rašymo, teko pripažinti, kad jis šiuose dalykuose nusimano geriau už mane, ir nusiraminti. Tariau sau, kad būsiu pirma vienuolikmetė, kuri parašys romaną be tėvelio ar senelio pagalbos, ir pradėjau rašyti baisiai sudėtingą opusą, kuris vadinosi *Prakeiktos pilies paslaptys* (man patiko, kad pavadinime yra trys „P“). Pagrindinė veikėja buvo tokia Delionela Štraf (nežinau, kaip sugalvojau tokį vardą, bet tėtis pasakė, kad jis geras ir kad prisimins jį, jei sugalvos rašyti knygą vaikams). Sėkmingai sukurpiau pirmą pastraipą ir nežinodama, ką rašyti toliau, viduryje puslapio didžiuoju raidėmis įspausdinau:

Po dešimties metų

Tęsiai istoriją. Bet tėtis pasakė, kad taip negalima, nes būtų įdomu sužinoti būtent tai, kas nutiko per tuos dešimt metų, kuriuos aš peršokau, ir tai mane galutinai pribaiė.

Trylikos slapčia, kad apie tai nesužinotų tėtis, perskaičiau *Šauniąsias raiteles* ir apie arklius prirašiau maždaug penkiasdešimt puslapių saldybių, iš kurių tėtis pagyrė vieną vienintelį sakinį. Jis pareiškė, kad *taip galėjo parašyti tikras rašytojas*. Tikrąja žodžio prasme švytėjau iš pasididžiavimo: aš rašau kaip tikras rašytojas. Niekada nepamiršiu sakinio, kurį galėjo parašyti tikras rašytojas. Jis skambėjo štai taip:

*Mergaitės įžengė į maniežą, kur jas persmelkė
odinių balnų ir prakaituotų arklių gūnių kvapas.*

Paklausiau tėčio, kodėl iš viso apsakymo jam patiko būtent šis sakinys. Jis atsakė, kad čia aprašomas skaitytojui nežinomos vietos kvapas, ir būtent dėl to kvapo skaitytojas tą vietą gali gerai įsivaizduoti. Nieko geresnio nuo to laiko

neparašiau. Mokyklos laikraščiu mano išvargtas istorijas tėvas, visuomet kilstelėjęs antakį, komentuo-davo taip: „įdo-mu...“, o to negalėjau laikyti itin teigiamu vertinimu.

9.

Susipažinusi su Murakamio kūryba pradėjau labiau domėtis Japonija. Atradau *anime* (iškart ėmiau rašyti apie mėlynplaukius vaikus), atradau *manga* (pradėjau piešti komiksus) ir supratau, kad japonų kalba yra žiauriai sunki, bet privalau ją išmokti, nes niekas iš mano pažįstamų jos nemo-ka, o aš taip jiems visiems galėsiu nušluostyti nosį.

Namuose pranešiau, kad mokysiuosi japonų (tėvas ap-dairiai sutiko), nusipirkau vadovėlių ir mokykloje demons-tratyviai, kad visi matytų, pradėjau mokintis skiemenuoti abėcėlę. (Įsivaizdavau, kaip susirinkę mokytojų kambaryje mokytojai apie mane kalba: „Matėt? Kupkova pradėjo mo-kytis japonų kalbą Štai kur įstabaus proto mergina...“)

Kristinai, su kuria tuo metu jau draugavome, nenustoda-ma zyziau, kokia nuostabi šalis yra Japonija, kokie nuostabūs visi japonai, ir kaip gaila, kad pas mus gimnazijoje mokosi tik vienas vietnamietis, o ir tas jau užimtas. Kristina kaip tik tada persiorientavo į chemiją ir atmušdavo mano smūgius nesibaigiančiomis kalbomis apie deguonį, kalį ir chemines lygtis. Jei nebūtų man per matiekos pusmečio įskaitas piktai šnypštusi: „kvaiša, suskaičiuok čia!“ arba „neskaičiuok šito, kvaiša!“, manęs nieku gyvu nebūtų prileidę prie brandos eg-zaminų.

Mano mokyklinis laikraštis pamažu visai sujaponiškėjo. Verčiau mokyklą skaityti apie 1854-aisiais įvykusį Japoni-jos sienų atvėrimą, apie tradicinį japonišką kūrenimo būdą, apie Edo laikotarpio kostiumus, *šinkansen*, japoniškus fil-mus ir, svarbiausia, apie japonų literatūrą.

10.

Supratau, kad mane traukia azijiečiai. Lengviausiai pasiekiami buvo vietnamiečiai (tik šiek tiek nepatogumų kėlė tai, kad japoniškai jie nemokėjo). Be to, atrodė gan lengvabūdiška nei iš šio, nei iš to prieit prie kurio nors ir sakyti: „Klausyk, man patinka tavo įkypos akys, gal norėtum su manim draugauti?“ Taigi, nors gatvėj kasdien sutikdavau daugybę vietnamiečių vaikų, vienintelis vietnamietis, su kuriuo man teko kalbėtis, vadinosi Longas, o susipažinome mudu vaikų darželyje.

Tada mums buvo penkeri. Longas akių vietoj turėjo siaurus plyšelius, o jo veidas buvo apvalus kaip balionas. Buvo akivaizdu, kad jis yra kitoks negu mes.

Popieriaus lape nupiešiau visus grupės vaikus, jų veidus nuspalvinau kūno spalvos pieštuku. Tas pieštukas taip ir vadinosi: *Kūno spalvos*. Bet Longui jis netiko, nes Longas buvo tamsesnis už mus. Todėl jį nuspalvinau oranžiniu atspalviu. Auklėtoja paskui mane barė. Pasakė, kad Longas yra toks pat kaip ir mes, todėl negalima jo spalvoti kitaip. Bet Longas buvo kitoks ir nieko čia nepadarysi. Kai po pietų mama atėjo manęs pasiimti, ponio mokytoja parodė jai mano piešinį.

– Jūs tik pažiūrėkite, ką nupiešė Janička!

Baisiai bijojau, kad mama taip pat ims bartis. Jaučiausi prasikaltusi, nors iki galo nesupratau, ką iškrėčiau.

– Nupiešė savo grupę. Kas negerai?

– Taip, bet pažiūrėkite, – auklėtoja bakstelėjo į oranžinį Longo veidą, – ar matote, kaip nupieštas Longas?

– Matau, – prisimerkė mama, – o kas čia ne taip?

– Nuspalvino jį kitokia spalva!

Mama nesupratingai pažvelgė į auklėtoją.

– Tiesiog nuspalvino taip, kaip mato. Kas čia negerai?

– Gal ir taip, bet tokius dalykus reikia laiku sustabdyti.

– Vadinasi, jei grupėje būtų juodaodis, tai jį taip pat turėtų spalvoti rožine spalva, kaip visus kitus?

Į tai auklėtoja neturėjo ką atsakyti. Visą kelią namo mama kraipė galvą.

– Dieve mano, juk tai, kad turim lygias teises ir privalom gerbti vieni kitus, nereiškia, kad esame vienodi! – vėliau, jau namie, sakė tėčiui, – kai mato vietnamietį, tai ir piešia jį taip, kaip mato! Ir su įkypomis akimis! Ir žiūri į tai, kaip į visiškai natūralų dalyką!

– Na, auklėtoja truputį perlenkė lazda. Bijo, kad vaikai iš jo tyčiosis. Juk žinai, kokie žiaurūs gali būti vaikai.

– Aha, bet taip darydama kaip tik atkreipia dėmesį, kad jis kitoks!

Taip supratau, kad Longas yra vietnamietis.

Prisimenu ir dar vieną nutikimą su Longu. Žaidėme smėlio dėžėje, kai kažkuriis iš mūsų, nepamenu kas, staiga nuleido kastuvėlį, patempė akių kampučius link smilkinių ir kad suriks: „Kinas, japonas, visiškas balvonas! Kinas, japonas, visiškas balvonas!“ Šito jį primokė dėdė. Visi pradėjome jį mėgdžioti ir bėgioti po aikštelę. Longas irgi patempė akių kampučius link smilkinių. „Kinas, japonas, visiškas balvonas!“ šaukėme visi. Bet tada pribėgo auklėtoja ir pradėjo mus vaikyti.

– Kad man baigtumėt! Tuo pat! Girdite, ką sakau? Šitaip daryti negalima, aišku?

Tada atsisuko į Longą:

– O ypač tau!

Nesupratau, kodėl Longo veidas turi būti nuspalvotas tolia pačia spalva kaip mūsų, bet bėgioti su mumis po aikštelę ir šaukti: „Kinas, japonas, visiškas balvonas!“ jam negalima.

Namuose tėtis paaiškino, kad jeigu kinus ir japonus vadinsiu balvonais, jiems tai nelabai patiks, o paskui man pasakė, kad Longo tėvai yra iš Vietnamo, todėl jo tėtis gerai nemoka čekų kalbos. Ir kad niekuomet neturėčiau juok-

tis iš užsieniečio dėl to, kaip šis kalba ar atrodo, nes man tikrai nepatiktų, jeigu vietnamiečiai juoktųsi iš mano geltonų plaukų ir prastos vietnamiečių kalbos.

Tada supratau, kad pasaulis yra daug didesnis, nei man atrodė, ir kad, be Prahos, jame yra tokia šalis kaip Vietnamas, kur kartu gyvena kinai, japonai, vietnamiečiai ir čekai, ir jie nesišaipto vieni iš kitų. Tai man pasirodė labai šaunu. Pradėjau labiau domėtis Longu, kuris buvo iš Vietnamo, tačiau jis buvo pats paprasčiausias berniukas, neskaitant įkypų akių.

11.

Neįsivaizduoju, kodėl mane taip traukia azijiečiai. Matyt, tai įgimta. Tačiau tai nereiškia, kad man nepatinka europiečiai. Ar kad man patinka absoliučiai visi azijiečiai. Viskas gana sudėtinga. Manau, kad devyniasdešimt procentų panų, norinčių studijuoti japonologiją, korėjistiką arba sinologiją, jaučiasi panašiai kaip aš. Mano manymu, nerasite japonologės, kuriai *nepatiktų* japonai. Tokia, kuri pasakytų, kad japonai bjaurūs, greičiausiai išvis neegzistuoja.

Vis dėlto aš esu išskirtinis egzempliorius ir tarp merginų, kurioms azijiečiai patinka. Mano skonis gana kreivas net ir šiuo atveju, nes kai visos grupiokės svaigsta nuo japonų, kurie atrodo kaip cukriniai berniukai, man patinka ūsuoti ir purvini samurajai, bibliotekose tūnantys išsitarę studentai ir gitaras brazginantys gatvės muzikantai. Tai supratau septyniolikos.

Pamenu, kaip su Kristina sėdėjome stalinovkėj*, gėrėme degtinę su sultimis ir mane apėmė jausmas, kad tai paskutinis ramus laikotarpis mano gyvenime. Metas, kai jums viskas paduota, pasakyta, kur turite ateiti, kiek pinigų pasiimti, kokie klausimai bus istorijos teste, ir panašiai.

*Prahoje esančio Letnos parko dalis, kur ant kalno stovėjo Stalino skulptūra.

Romanas apie japonišką svajonę

Debiutinis čekų autorės Annos Cimos romanas pasakoja apie dėl Japonijos galvą pametusią merginą, kurios gyvenimas pasidalija į dvi realybes – Prahos ir Tokijo. Kol septyniolikmetė Jana klaidžioja po spalvingą, šurmuliuojantį Tokijo rajoną – Šibują – ir vis patiria keisčiausių dalykų, dvidešimt ketverių metų Jana studijuoja japonologiją Prahoje, siekia gauti stipendiją kelionei į Tokiją ir kartu su bendramoksliu verčia japonišką apsakymą. Apsakymo autoriaus, paslaptingo rašytojo Kavašitos, likimas turės didesnę įtaką įvykių eigai, nei Jana kada nors galėjo tikėtis...

Tai jaudinanti kelionė tarp dviejų pasaulių – sąmonės ir sapno, realybės ir fantazijos. Romanas parašytas gyva šnekamąja kalba, jame susilieja šiuolaikinės jaunimo literatūros ir tradicinių japonų pasakojimų apie vaiduoklius (*kaidan*) elementai, atskleidžiama, kaip svajonės, kalba ir kūryba gali peržengti bet kokias ribas. Kūrinys patiks norintiems geriau susipažinti su japonų kultūra ir patirti pašėlusį detektyvinį nuotykį.

Romanas 2019 m. pelnė keletą literatūrinių apdovanojimų Čekijoje ir tapo vienu ryškiausių metų atradimų. Išverstas į daugiau nei 10 kalbų, taip pat ir japonų.

